

Ecologische beoordeling Nieuw-Rhijngeest deelplan 1

A&W rapport 1551

M.S.E. Greve

Foto Voorplaat

M.S.E. Greve 2010

Ecologische beoordeling Nieuw-Rhijngeest deelplan 1, A&W rapport 1551

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

Opdrachtgevers

Gemeente Oegstgeest

Rhijngeesterstraatweg 13

2340 BG Oegstgeest

Telefoon 071-5191793

Uitvoerder

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek BV

Postbus 32

9269 ZR Feanwâlden

Telefoon 0511 47 47 64

Fax 0511 47 27 40

info@altwym.nl

www.altwym.nl

Projectnummer

1641RFR

Projectleider

E. W. de Vries

Status

Concept

Autorisatie

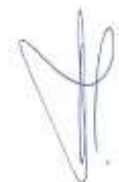
Goedgekeurd

Paraaf

E. van der Heijden

Datum

25 oktober 2010

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Situatieschets en plannen	3
2.1	Huidige situatie	3
2.2	De plannen	3
3	Relevante natuurwaarden	5
3.1	Beschermde gebieden	5
3.2	Beschermde soorten	5
4	Effectbepaling en beoordeling	9
4.1	Beschermde gebieden	9
4.2	Beschermde soorten	10
4.3	Samenvattende tabel	13
5	Conclusies	15
5.1	Conclusies m.b.t. beschermde gebieden	15
5.2	Conclusies m.b.t. beschermde soorten	15
	Literatuur	17

1 Inleiding

Aanleiding

De gemeente Oegstgeest bereidt de ontwikkeling voor van Nieuw-Rhijneest (deelplan 1), een woonwijk ten oosten van Valkenburg, in de gemeente Oegstgeest. Hiervoor is een partiële herziening van het Bestemmingsplan Rijnfront noodzakelijk. De plannen bevinden zich momenteel in de voorbereidingsfase. In dit kader heeft de gemeente Oegstgeest Altenburg & Wymenga gevraagd een ecologisch onderzoek uit te voeren.

Doel

Het onderzoek dat aan deze rapportage ten grondslag ligt, is een ecologische quickscan. Bij een quickscan worden, voor zover mogelijk, de (potentieel) aanwezige wettelijk beschermde natuurwaarden in en nabij het plangebied in kaart gebracht. Vervolgens wordt bepaald of de betreffende natuurwaarden negatieve effecten ondervinden door de beoogde plannen en hoe de plannen zich verhouden tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet. Voor meer informatie over de ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing, worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken:

- Situatieschets en plannen: in dit hoofdstuk wordt het onderzoeksgebied afgebakend en wordt een beschrijving gegeven van de beoogde herinrichting (hoofdstuk 2).
- Relevante natuurwaarden: in dit hoofdstuk worden de relevante beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven (hoofdstuk 3).
- Effectbepaling en beoordeling: hier wordt bepaald wat het effect van de ingreep op de natuurwaarden is en wordt een beoordeling gegeven in het kader van de ecologische wet- en regelgeving (hoofdstuk 4).
- Conclusies: In dit hoofdstuk wordt de beoordeling in het kader van de ecologische wet- en regelgeving kort samengevat en wordt vermeld welke consequenties daaraan verbonden zijn (hoofdstuk 5).

Aanpak

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk met de relevante natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites) over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied. Daarnaast is op 12 oktober 2010 een oriënterend veldbezoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de aanwezigheid van en mogelijkheden voor beschermde en/of kritische soorten. Voor een uitgebreidere beschrijving van de aanpak ten aanzien van hoofdstuk 3 wordt verwezen naar de paragrafen 1.2 en 2.3 in bijlage 1. De hoofdstukken 4 en 5 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3.

Altenburg & Wymenga presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

Figuur 1-1 – Foto-impressie plangebied Nieuw-Rhijngeest deelplan 1 met de Oude Rijn (linksboven), aangeplante wilgen (rechtsboven), drassig veld met sloot (linksonder) en de Valkenburgerweg (rechtsonder).

2 Situatieschets en plannen

2.1 Huidige situatie

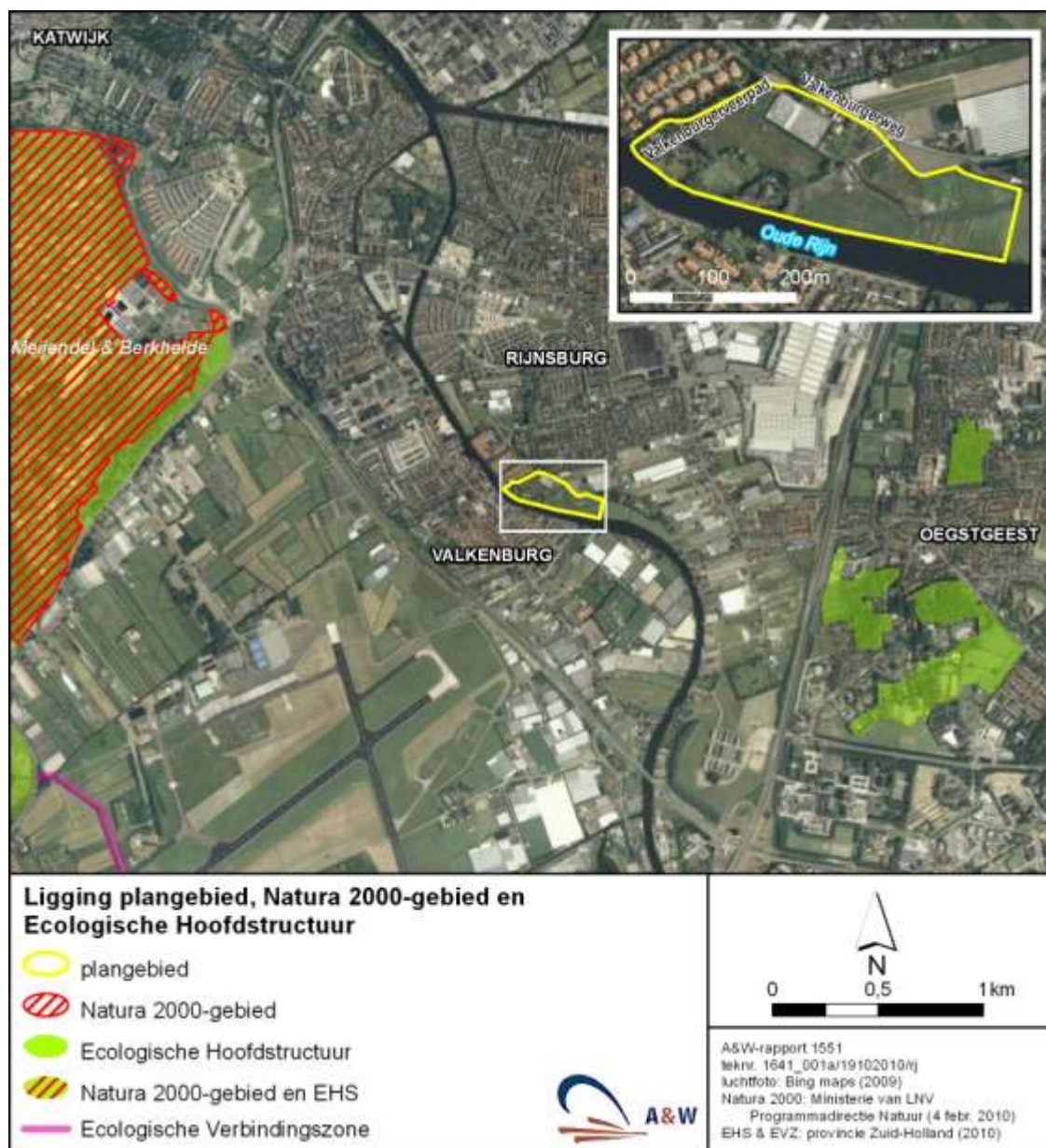
Het plangebied is gelegen aan de Oude Rijn, ten zuiden van de bebouwde kom van Rijnsbrug in de gemeente Oegstgeest (zie figuur 2.1). Het gebied is ongeveer 7 ha groot. De noordgrens wordt gevormd door de Valkenburgerweg en het Valkenburgerveerpad en de oostgrens door paardenweiden. De Valkenburgerweg wordt gebruikt door bestemmingsverkeer en doet dienst als fietspad. In het gebied zijn de opstallen verwijderd en is de grond gesaneerd.

Door het plangebied lopen enkele sloten met een breedte variërend van 1 m tot ongeveer 4 m. De sloten hebben een ruige oeverbegroeiing met Gele lis, Riet en ruigtekruiden. Deze sloten staan via het gebied ten zuiden van het plangebied in open verbinding met de Oude Rijn. De oever van de Oude Rijn is met hout beschoeid en bevat een smalle rietkraag en her en der bomen. Aan de oostkant van het plangebied zijn wilgenstroken aangeplant. Het overige plangebied bestaat vooral uit begroeiing van Engels raaigras en ruigtekruiden. Aan de zuidzijde van het plangebied ligt een woonerf met een woning.

2.2 De plannen

In het plangebied worden maximaal 100 woningen en appartementen gerealiseerd. Tussen de Valkenburgerweg en Oude Rijn worden meerdere watergangen gecreëerd. Hierdoor ontstaat een aantal wooneilanden. Deze worden middels fietsbruggen en autobridgen met elkaar verbonden. Voor de realisatie van deze wooneilanden vinden graafwerkzaamheden plaats. Hierbij worden de huidige sloten gedempt en worden bomen gekapt. Het woonerf blijft ongewijzigd en de huidige Valkenburgerweg en het Valkenburgerveerpad blijven bestaan. Vanaf de Valkenburgerweg wordt een ontsluitingsweg richting de Rijnsburgerweg aangelegd. Het tracé van deze weg is nog niet vastgesteld.

De huizen aan de Oude Rijn krijgen kleine insteekhavens. Hiervoor worden werkzaamheden uitgevoerd aan de oever van de Oude Rijn.

Figuur 2-1 - Ligging plangebied en nabij gelegen beschermde gebieden.

3 Relevante natuurwaarden

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van natuurwaarden die aanwezig zijn binnen en in de omgeving van het plangebied en die tevens beschermd zijn in het kader van ecologische wet- en regelgeving. Er wordt nader ingegaan op natuurwaarden die door hun aanwezigheid/nabijheid mogelijk beïnvloed kunnen worden door de beoogde herinrichting.

3.1 Beschermde gebieden

Natura 2000-gebieden

Het plangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied (www.minlnv.nl). De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden zijn 'Meijendal & Berkheide' en 'De Wilck' (figuur 2.1). Deze gebieden liggen respectievelijk op ongeveer 1,5 en 7 km van het plangebied. De genoemde Natura 2000-gebieden zijn aangewezen voor verschillende habitattypen en enkele soorten, waarvoor in de ontwerpbesluiten instandhoudingsdoelen zijn opgesteld. Gezien de ligging van het plangebied ten opzichte van deze Natura 2000-gebieden en het gebruik van het tussenliggende gebied, kan worden aangenomen dat voor de meeste aangewezen natuurwaarden er geen ecologische relatie bestaat tussen deze Natura 2000-gebieden en het plangebied. Voor het Natura 2000-gebied 'Meijendal & Berkheide' geldt dat er mogelijk een ecologische relatie is met het plangebied ten aanzien van Meervleermuis.

Meervleermuis

Het Natura 2000-gebied 'Meijendal en Berkheide' is mede aangewezen voor Meervleermuis. De soort overwintert hier in bunkers en de aanwezige landgoederen zijn tevens van belang als zomerverblijfplaats. Het is bekend dat de soort de tegen het plangebied gelegen Oude Rijn als vliegroute gebruikt (Schut & Van Dulleman 2004). Mogelijk heeft de rivier tevens een functie als migratieroute van Meervleermuizen die overwinteren in het Natura 2000-gebied.

Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Het dichtstbijzijnde PEHS-gebied is Rhijnegeest dat op ongeveer 1,2 km ten oosten van het plangebied ligt (zie figuur 2.1). Op ongeveer 2,5 km ten zuidwesten van het plangebied ligt een ecologische verbindingszone.

Overige gebiedsbescherming

Behalve de hierboven beschreven wet- en regelgeving kunnen gebieden ook worden beschermd ten aanzien van natuurwaarden via andere regelgeving, zoals het Streekplan (bijvoorbeeld als aangewezen ganzenfoerageergebied). Het plangebied en de directe omgeving zijn niet beschermd door dergelijke overige vormen van gebiedsbescherming.

3.2 Beschermde soorten

Planten

Gelet op het huidige gebruik en beheer is het niet waarschijnlijk dat binnen het plangebied beschermde plantensoorten voorkomen. Om deze redenen worden geen wettelijk beschermde plantensoorten binnen het inrichtingsgebied verwacht.

Ongewervelde diersoorten

Vrijwel alle in Nederland voorkomende wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten hebben zeer specifieke biotopen. Dergelijke biotopen zijn niet aanwezig in het plangebied. Het is daarom onwaarschijnlijk dat er wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten in het plangebied voorkomen.

Vissen

In 2009 is het gebied ten oosten van het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van wettelijk beschermde vissoorten. Hierbij zijn vier trajecten binnen het plangebied bemonsterd. Naast enkele algemeen voorkomende vissoorten zijn ook de middelzwaar beschermde Rivierdonderpad en Kleine modderkruiper aangetroffen. Voor Rivierdonderpad geldt dat de Oude Rijn geschikt leefgebied vormt. Hier kan de soort zich verschuilen in de oeverbeschoeiing. De sloten binnen het plangebied zijn geschikt voor Kleine modderkruiper. Deze soort komt voor in tal van stilstaande en langzaam stromende wateren. Gezien de vangst en de onderlinge verbindingen van de watergangen in het plangebied en het gebied ten oosten van het plangebied, kan worden aangenomen dat beide soorten in het plangebied aanwezig zijn.

In het plangebied zijn geen andere wettelijk beschermde vissoorten aangetroffen.

Amfibieën

Het plangebied vormt geschikt biotoop voor enkele algemeen voorkomende en licht beschermde amfibieënsoorten, zoals Gewone pad, Bruine kikker, Meerkikker en Kleine watersalamander (Creemers & Van Delft 2009, RAVON 2010). Om deze reden kan worden aangenomen dat dergelijke soorten in het plangebied voorkomen.

In de omgeving van het plangebied is de zwaar beschermde Rugstreeppad waargenomen (Creemers & Van Delft 2009, RAVON 2010). In 2010 is het gebied ten oosten van het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van Rugstreeppadden. Deze zijn hierbij niet waargenomen. Voor het inventariseren van Rugstreeppad is de methode aangehouden zoals die is beschreven in het Meetnet Amfibieën (Groenveld & Smit 2001). Hierbij zijn geschikte schuilplaatsen visueel onderzocht en is bij potentiële voortplantingsplaatsen geluisterd naar roepende mannetjes. Deze mannetjes zijn op grote afstand hoorbaar. Roepende mannetjes vanuit het plangebied zouden hoorbaar moeten zijn geweest tijdens dit onderzoek. Tijdens het onderzoek zijn echter geen Rugstreeppadden waargenomen. Op grond van deze resultaten kan worden geconcludeerd dat deze soort niet in het plangebied voorkomt.

In het plangebied worden geen andere wettelijk beschermde amfibieënsoorten verwacht.

Reptielen

Van de Nederlandse reptielensoorten zijn in de omgeving van het plangebied alleen waarnemingen bekend van de zwaar beschermde Zandhagedis. Deze soort komt voor in de westelijker gelegen duingebieden (Creemers & Van Delft 2009, RAVON 2010). Het plangebied voldoet niet aan de ecologische randvoorwaarden die deze soort aan zijn omgeving stelt. De soort wordt om deze reden niet in het plangebied verwacht.

Vogels

Door de aanwezigheid van verschillende vegetatiestructuren zijn in het plangebied redelijk veel mogelijkheden aanwezig voor broedende vogels. Dit betreft met name struweel- en watervogels. In de rietoevers kunnen soorten tot broeden komen als Kleine karekiet en Rietzanger. In de aanwezige bomen

en ruigte kunnen vogels broeden als Heggenmus, Fitis en Zanglijster. De oevers en sloten kunnen worden gebruikt als broedlocatie door Wilde eend en Meerkooit.

Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet en zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt sinds 26 augustus 2009, dat een ontheffing op basis van het wettelijke belang 'Ruimtelijke ontwikkeling' niet meer wordt verleend. Bij mogelijke conflicten met de Flora- en faunawet moeten daarom zoveel mogelijk maatregelen worden getroffen om negatieve effecten tegen te gaan. Om deze redenen wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod.

Volgens de verspreidingsgegevens van vleermuizen (Limpens *et al.* 1997, www.zoogdieratlas.nl, Haarsma 2002, 2003, Schut & Van Dulleman 2004) komen in de omgeving van het plangebied zes soorten vleermuizen voor. Deze zijn: Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis en Laatvlieger.

Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Deze zijn: verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Hieronder worden deze drie elementen besproken.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen hebben in Nederland hun verblijfplaatsen tijdens het zomerhalfjaar (de actieve periode) voornamelijk in gebouwen en bomen. Het woonhuis binnen het plangebied is geschikt als verblijfplaats voor de gebouwen bewonende vleermuissoorten Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis. Door het ontbreken van geschikte holten in de bomen binnen het plangebied worden geen verblijfplaatsen verwacht van de boombewonende vleermuizen Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis en Rosse vleermuis.

Foerageergebied

Het plangebied en de directe omgeving daarvan zijn in principe geschikt als foerageergebied voor alle bovengenoemde vleermuissoorten. Watervleermuis, Meervleermuis en Rosse vleermuis jagen voornamelijk in waterrijke omgeving en foerageren dus mogelijk boven de Oude Rijn. De Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger zijn op verschillende locaties in het gebied te verwachten, omdat zij minder specifieke eisen stellen aan hun foerageergebied.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaats en foerageergebied maken vleermuizen gebruik van lijnvormige landschapselementen om zich te oriënteren, zoals (brede) watergangen, bomenrijen en huizenblokken. De Oude Rijn die langs het plangebied loopt wordt gebruikt als vliegroute voor Meervleermuis (zie paragraaf 3.1) en mogelijk Watervleermuis. In of nabij het plangebied zijn geen andere structuren aanwezig die geschikt zijn als vliegroute van vleermuizen.

Overige zoogdiersoorten

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van een aantal licht beschermde zoogdieren, zoals Egel, Mol, Haas en diverse (spits)muizensoorten (Mostert & Willemsen 2008, www.zoogdieratlas.nl). Het plangebied is geschikt voor deze soorten, waardoor er van uit kan worden gegaan dat deze soorten in het plangebied voorkomen. In de omgeving van het plangebied zijn geen middelzwaar of zwaar beschermde zoogdiersoorten waargenomen (Mostert & Willemsen 2008). Middelzwaar of zwaar beschermde zoogdiersoorten worden daarom niet in het plangebied verwacht.

4 Effectbepaling en beoordeling

Het realisatie van de plannen heeft tot gevolg dat een gebied met een halfnatuurlijk karakter wordt omgezet in bebouwing, wegen, groenvoorziening en oppervlaktewater. Onderwerp van onderzoek is daarom of en in hoeverre habitatverlies voor soorten optreedt. Een ander aspect van het onderzoek is de vraag in hoeverre verstoring van natuurwaarden zal optreden door de uitvoering van de werkzaamheden en het nieuwe gebruik. Factoren die een rol kunnen spelen bij de effecten op natuurwaarden met een beschermde status, zijn:

- Aantasting of verlies van leefgebied
- Verstoring tijdens de werkzaamheden
- Lichtverstoring
- Verstoring door het nieuwe gebruik

De relevante beschermde gebieden en soorten die hierdoor negatieve effecten kunnen ondervinden, worden hieronder besproken.

4.1 Beschermde gebieden

4.1.1 Natura 2000-gebieden: Voortoets

Gezien de relatief grote afstand tot het plangebied worden er geen (significant) negatieve effecten verwacht op de in de omgeving aanwezige Natura 2000-gebieden 'Meijendal & Berkheide' en 'De Wilck' ten aanzien van de aangewezen habitattypen en de meeste aangewezen soorten, met uitzondering van de voor het Natura 2000-gebied 'Meijendal & Berkheide' aangewezen Meervleermuis.

De Meervleermuis jaagt in een snelle rechtlijnige vlucht in lange trajecten vlak boven het wateroppervlak met uitvallen boven de begroeide oever. Ze jagen op insecten tot op 10 – 20 km van de verblijfplaats en er worden in de loop van de nacht grote totale afstanden afgelegd. Elke kolonie van Meervleermuizen gebruikt een netwerk van verblijfplaatsen, jachtgebieden en verbindingroutes in het landschap. In het zomerleefgebied liggen verschillende door een kolonie van vleermuizen bewoonde netwerken naast elkaar. Het zomerleefgebied staat via migratieroutes, bestaande uit grotere waterwegen zoals rivieren en kanalen, in verbinding met de winterverblijven (Profielen Habitatsoorten 2008 via www.minlnv.nl).

Effecten

Het kan worden verwacht dat de Meervleermuizen de Oude Rijn als vliegroute en migratieroute gebruiken om zich van en naar hun zomer- of winterverblijven te verplaatsen. De realisatie van de nieuwe woonwijk gaat gepaard met het plaatsen van straat- en buitenverlichting. Deze verlichting kan uitstralen over de Oude Rijn. Meervleermuizen zijn gevoelig voor lichtuitstraling op hun vliegroutes (Kuijper *et al.* 2006) waardoor deze lichtuitstraling een verstoring effect kan hebben op passerende Meervleermuizen.

Indien lichtverstoring op de vliegroute van Meervleermuis over de Oude Rijn op voorhand wordt voorkomen, worden er onder invloed van de beoogde herinrichting geen negatieve effecten verwacht op vliegroutes en migratieroutes van Meervleermuis. Maatregelen die dit mogelijk maken zijn:

- de Oude Rijn wordt tijdens de beoogde werkzaamheden 's avonds en 's nachts niet extra verlicht

- als in de nieuwe woonwijk straat- en buitenverlichting wordt aangebracht, kan gebruik worden gemaakt van armaturen die het licht niet in de richting van de Oude Rijn laten schijnen.
- bij gebruik van een bewegingssensor zal de buitenverlichting alleen aangaan als dat nodig is.

Beoordeling

Gezien de afstand tot het plangebied, het gebruik van het tussenliggende gebied en de aard en omvang van de beoogde herinrichting, is het uitgesloten dat er negatieve effecten optreden op Natura 2000-gebieden en de aangewezen natuurwaarden daarvan, mits lichtverstoring van Meervleermuis wordt voorkomen. In dat geval luidt de conclusie van de Voortoets, dat er geen sprake is van een kans op (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de betreffende Natura 2000-gebieden. Hieruit volgt dat voor de uitvoering van de plannen geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig is en dat er geen noodzaak is voor aanvullend onderzoek naar mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden en de aangewezen natuurwaarden.

Indien lichtverstoring van Meervleermuis niet op voorhand kan worden voorkomen, dient nader onderzoek plaats te vinden om te bepalen of en in welke mate sprake is van verstoring van vliegroutes van vleermuizen en of er sprake is van een conflict met de Natuurbeschermingswet.

4.1.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied maakt geen deel uit van de (P)EHS. Gezien de afstand tot het plangebied, het gebruik van het tussenliggende gebied en de omvang van de herinrichting, wordt de (P)EHS niet nadelig beïnvloed door de beoogde herinrichting. De plannen veroorzaken om deze reden geen conflicten met de regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur.

4.1.3 Overige gebiedsbescherming

In de omgeving van het plangebied liggen geen gebieden die op een andere wijze worden beschermd ten aanzien van natuurwaarden dan de hierboven beschreven regelgeving. De plannen stuiten daarom niet op bezwaren vanuit dergelijke regelgeving.

4.2 Beschermden soorten

4.2.1 Vissen

Effecten

In de sloten binnen het plangebied en de Oude Rijn komen naast een aantal algemeen voorkomende vissoorten ook de middelzwaar beschermde Rivierdonderpad en Kleine modderkruiper voor. De beoogde werkzaamheden aan de watergangen in het plangebied zorgen voor een tijdelijke verstoring van het leefgebied van vissen. Doordat het plan voorziet in een toename van het oppervlakte aan water kan het gebied na de herinrichting weer dienst doen als leefgebied voor vissen. Hierdoor wordt het leefgebied van vissen uitgebreid.

Beoordeling

De tijdelijke verstoring van het leefgebied van Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad veroorzaakt een conflict met de Flora- en faunawet. Dit conflict kan worden voorkomen door de werkzaamheden uit te voeren volgens een relevante en door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. In dit geval

voldoet de 'Gedragscode Provinciale Infrastructuur in het kader van de Flora- en faunawet' (Anoniem 2006). Indien de werkzaamheden niet uitgevoerd (kunnen) worden volgens een dergelijke gedragscode, moet voor de werkzaamheden een ontheffingsaanvraag ex artikel 75C van de Flora- en faunawet worden aangevraagd ten aanzien van de Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad.

4.2.2 Amfibieën

Effecten

Bij de voorgenomen werkzaamheden gaat mogelijk (tijdelijk) een deel van het leefgebied van enkele licht beschermde amfibieënsoorten verloren. Voor deze soorten is in de omgeving ruim voldoende alternatief leefgebied aanwezig en na voltooiing kunnen dergelijke soorten weer geschikt leefgebied vinden in het gebied.

Beoordeling

Voor licht beschermde soorten geldt een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Er worden geen zwaarder beschermde amfibieënsoorten in het plangebied verwacht. Hierdoor veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van amfibieën.

4.2.3 Vogels

Effecten

Het plangebied biedt geschikt broedgebied voor verschillende vogelsoorten (zie paragraaf 3.2). Onder invloed van de beoogde herinrichting gaat een deel van deze broedgebieden verloren. Na de realisatie van de woonwijk kan het gebied wederom geschikt worden voor vogels. De nieuw te realiseren woonwijk zal echter andere vogelsoorten aantrekken, zoals Pimpelmees, Merel en Roodborst.

Beoordeling

Broedvogels

Bij werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. De belangrijkste is om verstorende werkzaamheden te starten buiten het broedseizoen. Eventueel kunnen de werkzaamheden starten voorafgaand aan de broedperiode en doorlopen tot in deze periode, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven door de verstoring tijdens de werkzaamheden. Mochten er toch vogels tot broeden komen en door de werkzaamheden worden verstoord, dan is er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode. De vestiging van broedvogels kan worden tegengegaan door te voorkomen dat geschikte nestplaatsen ontstaan. Daarom wordt aanbevolen om in het broedseizoen bijvoorbeeld zandhopen niet dagenlang onafgeschermd te laten liggen.

Indien wordt gewerkt volgens bovenstaande voorwaarden, treedt er geen verstoring op van broedende vogels en hun nesten en ontstaat er in dezen geen conflict met de Flora- en faunawet.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet. Maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten, die indicatief is en niet uitputtend. Nestplaatsen van de soorten die op deze lijst staan, zijn niet binnen het plangebied aangetroffen. Bovendien is het onwaarschijnlijk dat in de omgeving van het plangebied aanwezige jaarrond beschermde nestplaatsen en hun functionele leefomgeving worden beïnvloed door de herinrichting. Om deze redenen veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels.

4.2.4 Vleermuizen

Effecten

Verblijfplaatsen

Binnen het plangebied zijn mogelijk verblijfplaatsen aanwezig van vleermuizen. Dit betreft de soorten Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis die kunnen verblijven in het woonhuis. Er worden geen werkzaamheden verricht aan dit woonhuis. De beoogde herinrichting heeft hierdoor geen negatief effect op verblijfplaatsen van vleermuizen.

Foerageergebied

Mits lichtverstoring van Meervleermuis wordt voorkomen (zie paragraaf 4.1.1), veroorzaakt de beoogde herinrichting geen negatieve effecten op foeragerende Meervleermuizen, Watervleermuizen en Rosse vleermuizen. Voor de vleermuissoorten Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger geldt, dat ze mogelijk tijdelijk negatieve effecten ondervinden ten tijde van de werkzaamheden. Na de beoogde herinrichting kan wederom gebruik worden gemaakt van het gebied om te foerageren.

Vliegroutes

De Oude Rijn doet dienst als vliegroute van Meervleermuis en mogelijk voor Watervleermuis. Indien lichtverstoring van vleermuizen over de Oude Rijn wordt voorkomen (zie paragraaf 4.1.1), heeft de beoogde herinrichting geen negatieve effecten op de functionaliteit van deze vliegroute.

Beoordeling

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen, mits lichtverstoring op de Oude Rijn wordt voorkomen.

Indien lichtverstoring van de vliegroute over de Oude Rijn niet op voorhand kan worden voorkomen, is aanvullend onderzoek nodig om te bepalen of en in welke mate sprake is van verstoring van vliegroutes van vleermuizen en of er sprake is van een conflict met de Flora- en faunawet.

4.2.5 Overige zoogdiersoorten

Effecten

Door de herinrichting van het plangebied gaat een deel van het leefgebied van een aantal licht beschermde zoogdiersoorten verloren. Voor de betreffende soorten is in de omgeving ruim voldoende alternatief leefgebied aanwezig.

Beoordeling

Voor licht beschermde soorten geldt een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. In het plangebied worden geen middelzwaar of zwaar beschermde zoogdiersoorten verwacht. Om deze redenen veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van 'overige zoogdiersoorten'.

4.3 Samenvattende tabel

In tabel 4-1 is samengevat welke beschermde en kritische soorten (mogelijk) in het plangebied en de omgeving voorkomen. Aangegeven is voor welke soorten ontheffing volgens de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd en of daarbij aanvullende voorwaarden gelden om negatieve effecten op de beschermde soorten te voorkomen.

Tabel 4-1 - Overzicht van beschermde en kritische planten- en diersoorten die in het plangebied en de omgeving voorkomen, met hun status volgens de Flora- en faunawet en Rode Lijst. De Rode Lijst heeft de categorieën: gevoelig (GE), kwetsbaar (KW), bedreigd (BE) en ernstig bedreigd (EB). Aanwezigheid: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = mogelijk aanwezig gezien biotoop en verspreiding, maar niet vastgesteld, (f) = mogelijke foeragerend. Bij vleermuizen: v = vliegroute, (v) = mogelijk functie als vliegroute.

Soorten per categorie Flora- en faunawet	Plangebied	Omgeving	Rode Lijst-status	Ontheffingsaanvraag nodig?
Categorie 1 (lichte bescherming)				
Algemeen voorkomende amfibieënsoorten, zie paragraaf 3.2	+	+	+	Nee
Algemeen voorkomende zoogdiersoorten, zie paragraaf 3.2	+	+	+/-	Nee
Categorie 2 (middelzware bescherming)				
Kleine modderkruiper	+	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Rivierdonderpad	+	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Categorie 3 (zware bescherming)				
Rugstreeppad	-	+	-	Nee
Gewone dwergvleermuis	(+)	+	-	Nee
Ruige dwergvleermuis	(f)	+	-	Nee
Laatvlieger	(+)	+	-	Nee
Watervleermuis	(v)	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Meervleermuis	V (+)	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Rosse vleermuis	(f)	+	-	Nee
Vogels				
Inheemse broedvogels	+	+	+/-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Jaarrond beschermde nestplaatsen	-	(+)	+/-	Nee

5 Conclusies

In dit hoofdstuk worden de conclusies ten aanzien van de relevante beschermde gebieden en soorten uit het vorige hoofdstuk nog eens op een rij gezet en wordt aangegeven hoe de voorgenomen herinrichting zich verhoudt tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving.

5.1 Conclusies m.b.t. beschermde gebieden

Natura 2000-gebieden

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen negatieve effecten op Natura 2000-gebieden, mits lichtverstoring van Meervleermuizen over de Oude Rijn wordt voorkomen. In paragraaf 4.2.6 is uitgelegd hoe aan deze voorwaarde kan worden voldaan. Mits lichtverstoring van Meervleermuis wordt voorkomen is de conclusie van de Voortoets, dat er geen sprake is met een conflict met de Natuurbeschermingswet.

Overige vormen van gebiedsbescherming

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflicten met de ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van overige vormen van gebiedsbescherming, waaronder Ecologische Hoofdstructuur.

5.2 Conclusies m.b.t. beschermde soorten

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- Ten aanzien van Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad wordt gewerkt volgens een Gedragscode (zie paragraaf 4.2.1)
- Broedende vogels en hun nesten worden niet verstoord. In paragraaf 4.2.3 is uitgelegd hoe aan deze voorwaarde kan worden voldaan.
- Lichtverstoring van vleermuizen op de Oude Rijn wordt voorkomen. In paragraaf 4.1.1 is een aantal maatregelen genoemd om lichtverstoring tegen te gaan.

Literatuur

Anoniem 2006. Gedragscode Provinciale Infrastructuur. In het kader van de Flora- en faunawet. Projectnummer 592498. BTL Planburo B.V., Oisterwijk

Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* (Jeffreys 1830), gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.

Haarsma, A.J. 2002. Een wijk vol mannen. Resultaten van het eerste telemetrische onderzoek naar vleermuizen in Nederland. Zoogdier 13 (4): 14-17.

Haarsma, A-J. 2003. Meervleermuizen nemen heel Zuid-Holland over: resultaten van een tweede jaar telemetrieonderzoek aan vleermuizen in Nederland. Zoogdier: 14(4): 18-21

Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis

Kuijper, D., J. Schut, A-J.Haarsma, J. Ouwehand, H. Limpens & D. van Dulleman (red.) 2006. Meervleermuizen in Fryslân: kennisontwikkeling voor soortbescherming. A&W-rapport 748. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek 2003. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging KNNV, Utrecht.

Limpens, H.J.G.A., K. Mostert & W. Bongers (eds.) 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Schut, J. 2009. Ecologische beoordeling van bestemmingsplanwijziging Langenakker te Oegstgeest. A&W-rapport 1259. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Schut, J. & D. van Dulleman 2004. Ecologisch onderzoek plangebied Duyfrak te Valkenburg. A&W-rapport 575. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.

RAVON 2010.Waarnemingenoverzicht 2007 en 2008. RAVON 34, jaargang 11, nr. 4: p. 61-80.

Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis

Geraadpleegde internetsites

- www.minlnv.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.ravon.nl
- www.oegstgeest.nl

Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (paragraaf 1) en soortbescherming (paragraaf 2).

1 GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming in Nederland is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Natura 2000 gebieden en Beschermde Natuurmonumenten) en via regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur en ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen).

1.1 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

Natura 2000

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000 gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvlieder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuur-beschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000 gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatricht-lijngebieden of Speciale beschermingszones genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitat-richt-lijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitattypen en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitattypen waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000 gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudings-doelen zijn vastgelegd. Op dit moment is nog bij veel Natura 2000 gebieden sprake van een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000 gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000 gebieden zijn toegestaan. Voor een aantal Natura 2000 gebieden is het beheerplan gereed en is het ontwerp-besluit omgezet in een aanwijzingsbesluit.

Beschermde Natuurmonumenten

Onder de huidige Natuurbeschermingswet is het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermde Natuurmonumenten vervallen. Beide vallen onder de noemer Beschermde Natuurmonumenten. Als Beschermde Natuurmonumenten binnen Natura 2000 gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000 gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermde Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000 gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermde Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

Externe werking

De kwaliteit van Natura 2000 gebieden is mede afhankelijk van de ruime omgeving. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000 gebied, moet deze beoordeeld worden. Locale en regionale overheden mogen in bestemmingsplannen geen ontwikkelingen mogelijk maken die in potentie een bedreiging voor Natura 2000 gebieden inhouden. Dit geldt voor nieuwe ontwikkelingen maar in beginsel ook voor bestaand gebruik.

Activiteiten op korte afstand van een Natura 2000 gebied kunnen kwalificerende soorten in het Natura 2000 gebied verstoren of verontrusten. Ook activiteiten op grotere afstand van een Natura 2000 gebied kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000 gebieden, zoals hydrologische effecten (bijvoorbeeld als gevolg van grote grondwateronttrekkingen) en een toename van vliegverkeer. Verstoring treedt ook op wanneer kwalificerende soorten vanuit het Natura 2000 gebied gebruik maken van de omgeving en dat gebruik door ruimtelijke ontwikkelingen minder mogelijk wordt. Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een soort als de Wespandief, die binnen een straal van zeven kilometer rond zijn nest foerageergebieden bezoekt. Als een Natura 2000 gebied is aangewezen als broedgebied voor deze soort, zijn hiermee ook zijn foerageergebieden rond het Natura 2000 gebied beschermd. De bescherming van Natura 2000 gebieden is dus ook buiten de gebiedsgrenzen van kracht. Dit wordt aangeduid met de term externe werking.

Toetsing volgens de Natuurbeschermingswet

Als er nieuwe activiteiten in of nabij een Natura 2000 gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000 gebieden hebben. Deze oriëntatie is de Voortoets. Er zijn drie uitkomsten daarvan mogelijk (ministerie van LNV 2005):

- 1 Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
- 2 Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd die vergezeld moet gaan van de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.
- 3 Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd die vergezeld moet gaan van een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen

alternatieven (A) voor het plan zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang (D) met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden (C) is gerealiseerd.

In een korte natuurtoets of quickscan is meestal de Voortoets opgenomen in de teksten over gebiedsbescherming. Een Verslechtings- en verstoringstoets of een Passende beoordeling valt buiten de reikwijdte van een quickscan.

1.2 Overige vormen van gebiedsbescherming

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De provincies zijn verantwoordelijk voor een invulling van de EHS is een provinciale EHS. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan, indien deze leiden tot aantasting van de wezenlijke waarden van het gebied. In uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dienen compenserende dan wel mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd (ministerie van LNV 2003).

Op provinciaal niveau kan regelgeving zijn ontwikkeld om in weidegebieden mogelijkheden te creëren voor een extra bescherming van foeragerende watervogels tijdens de winter en weidevogels. Zo kunnen gebieden zijn aangewezen als ganzenfoerageergebied en/of weidevogelgebied. De bescherming van de overige natuurgebieden is veelal geregeld in bestemmingsplannen die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

2. SOORTBESCHERMING

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is de bescherming geregeld van soorten die in die wet zijn genoemd. Deze soorten zijn ingedeeld in beschermingscategorieën (Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten). Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een gewijzigde aanpak betreffende de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een inspanning om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren vastgelegd. Er zijn vier beschermingscategorieën, namelijk voor de soorten in tabel 1, 2 en 3 en de vogels. De indeling van de soorten is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van soorten in Nederland, waarbij ook de aangewezen onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermings-categorieën en de beoordeling voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling:

- 1 Licht beschermde soorten van tabel 1. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.
- 2 Middelzwaar beschermde soorten van tabel 2. Dit zijn soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een door LNV goedgekeurde gedragscode.
- 3 Zwaar beschermde soorten van tabel 3. Bij verstoring daarvan kan een ontheffing nodig zijn.
- 4 Vogels.

Een ontheffing is een toestemming om in een bepaald geval af te kunnen wijken van een of meer verbodsbepalingen, zoals deze zijn vastgelegd in de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet.

Tabel 1.

Deze tabel bevat licht beschermde, algemeen voorkomende planten- en diersoorten, zoals Zwanenbloem, Bruine kikker, Bosmuis, Bunzing en Egel. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Bij ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor de verstoring van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Uiteraard geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Tabel 2.

De tweede categorie betreft middelzwaar beschermde soorten. Hieronder is beschreven hoe met verstoring van deze soorten moet worden omgegaan bij gebruik van een gedragscode en zonder het gebruik daarvan.

Wanneer de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een gedragscode, hoeft voor de verstoring van soorten van tabel 2 geen ontheffing te worden aangevraagd. De gedragscode vermeldt hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen kan worden voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. De gedragscode die voor vrijstelling is vereist, moet goedgekeurd zijn door LNV en van toepassing zijn op de beoogde activiteit. Op de site van LNV zijn alle goedgekeurde gedragscodes beschikbaar die door verscheidene brancheorganisaties zijn opgesteld. Er

moet aantoonbaar volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er geen gedragscode wordt gebruikt bij de uitvoering van de beoogde werkzaamheden, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden (omgevingscheck). Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is. De aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door uw activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 2. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Tabel 3.

Dit betreft zwaar beschermde soorten. Deze tabel bevat de soorten die zijn vermeld in Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de soorten die zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Wanneer ten aanzien van een of meer soorten uit Bijlage 1 of Bijlage IV verbodsbepalingen worden overtreden door een ruimtelijke ontwikkeling, kan een ontheffingsaanvraag nodig zijn, die wordt getoetst aan de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?
- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?

Voor een ontheffing moet aan alle criteria zijn voldaan.

Voor de Bijlage 1-soorten van tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van de belangen die in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten zijn genoemd. Bij een ruimtelijke ingreep kan het om de volgende belangen gaan:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor de Bijlage IV-soorten van tabel 3 geldt dat er alleen vrijstelling mogelijk is op grond van de wettelijke belangen die in de Habitatrichtlijn zijn genoemd. Deze zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 3. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Vogels

Tijdens werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de broedperiode van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, maar van veel vogelsoorten is bekend dat de broedperiode ligt tussen half maart en half juli. Het is voor de wet van belang of broedgevallen aanwezig zijn die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. De meeste soorten zijn elk broedseizoen in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens de broedperiode onder bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor versturende werkzaamheden buiten de broedperiode is dus geen ontheffing nodig. Er is evenmin ontheffing nodig voor het nemen van maatregelen vooraf aan de broedperiode, die de vestiging van vogels voorkomen. Ontstaan er binnen of nabij het plangebied toch nesten die kunnen worden verstoord, dan dienen de werkzaamheden te worden gestaakt tot na de broedperiode.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Er is in augustus 2009 door LNV een indicatieve lijst gepubliceerd van jaarrond beschermde vogelnesten, waarin vijf categorieën zijn te onderscheiden. Daarin zijn bijvoorbeeld Gierzwaluw, Kerkuil, Ransuil, Roek en Sperwer opgenomen. Eén van de categorieën betreft soorten die geen jaarrond beschermde verblijfplaats hebben, maar wel vaak terugkeren naar de locatie waar zij het vorige jaar gebroed hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwaluw- en spechtsoorten.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten op bovengenoemde lijst wordt gegarandeerd, hoeft er bij een verstoring geen ontheffing te worden aangevraagd. Dat betekent vrijwel altijd dat er een omgevingscheck van belang is om te kunnen bepalen of nabij het plangebied voldoende leefruimte beschikbaar is. Een deskundige bepaalt dan of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden geboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd.

Voor vogels geldt dat alleen ontheffing kan worden verkregen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

2.2 Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van LNV zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van LNV van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet. Op 26 augustus 2009 zijn wijzigingen uitgevoerd in de soortenlijsten van de Rode Lijst.

3. ECOLOGISCHE BEOORDELING

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio en/of beschermde soorten.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van gebiedsbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

- 1 Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?
- 2 Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden?
- 3 Zijn die gevolgen te voorkomen?
- 4 Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Natuurbeschermingswet vormen de eerste drie vragen de zogenaamde 'Voortoets'.

Er wordt gebruik gemaakt van websites van LNV en de provincie om te bepalen waar de grenzen liggen van beschermde gebieden. Op de website van LNV zijn de gegevens beschikbaar van alle Natura 2000 gebieden, zoals het (ontwerp)aanwijzingsbesluit met de instandhoudingsdoelen en begrenzing.

Soortbescherming

Ten aanzien van soortbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

- 1 Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
- 2 Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
- 3 Zijn er vanuit de wet- en regelgeving bezwaren tegen de plannen?

Relevante soorten en vegetaties

Voor de eerste stap zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd en is veldonderzoek uitgevoerd. Daarbij is vaak ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet zijn beschermd,

soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijst en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

Voor de ecologische beoordeling wordt per soortgroep gebruik gemaakt van de meest recente informatiebronnen over de verspreiding van soorten in Nederland. Er wordt is in een aantal overzichtswerken en op betrouwbare websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in (de ruime omgeving van) het betreffende plangebied voorkomen.

Veldonderzoek

De natuurwaarden worden eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek. Hierbij wordt gelet op (sporen van) de aanwezigheid van beschermde en kwetsbare soorten in het plangebied. Daarnaast wordt beoordeeld voor welke beschermde soorten (die in de omgeving kunnen voorkomen) de ecologische randvoorwaarden in het plangebied aanwezig zijn. Het veldonderzoek is tevens van belang om een inschatting te kunnen maken van effecten die samenhangen met de beoogde activiteiten tijdens en na voltooiing van de werkzaamheden.

Effecten en beoordeling

Na de beschrijving van de relevante soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van LNV in Werken aan Natura 2000 (ministerie van LNV 2004) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering). Het gaat in alle gevallen om effecten die een verstoring veroorzaken van de (beschermde) soorten en van de functionaliteit van hun leefgebied.

De beoordeling vindt plaats aan de hand van de natuurwetgeving (Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Wet Ruimtelijke Ordening (i.c. Ecologische Hoofdstructuur). Bovendien kan een beoordeling nodig zijn ten aanzien van provinciale regelgeving, zoals betreffende ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied. Het kan nodig zijn dat de initiatiefnemer contact opneemt met de provincie wanneer effecten op kunnen treden ten aanzien van ganzenfoerageergebied en weidevogels. Indien negatieve effecten kunnen optreden ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000 gebied of een Beschermd Natuurmonument, kan het nodig zijn om een vergunning volgens de Natuurbeschermingswet aan te vragen.

Wanneer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kunnen worden overtreden, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen in de plannen te worden opgenomen. Wanneer door dergelijke maatregelen de functionaliteit van het leefgebied gegarandeerd is, is er geen ontheffing nodig (paragraaf 2.1).